

Çeviri Eğitiminde Kullanılan Yöntemlerin Değerlendirilmesi¹

Leyla BABATÜRK²

Öz

Günümüzde ülkeler arası ilişkiler ticaret, siyaset, eğitim, ekonomi ve diğer alanlarda hızla gelişmektedir. Dolayısıyla kültürler arası iletişim özelliklerini bilen ve kaliteli çeviri yapabilen tercümanlara duyulan ihtiyaç günden güne artmaktadır. İş piyasasında rekabet edebilen tercümanların edindikleri beceriler tamamıyla çeviri eğitimi sürecinde kazanılır. Bu açıdan çeviri eğitiminde kullanılan yöntemler ile stratejiler ayrıca önem arz etmektedir. Bildirimizde çeviri bilimi çerçevesinde çeviri eğitiminin metodolojik sorunları ve günümüzde kullanılan öğretim yöntemlerinden söz edilmiştir. Çeviri türüne ve kaynak metnin özelliklerine göre kullanılan eğitim yöntemleri sınıflandırıldıktan sonra eğitim süreci açısından en etkili olanlar belirlenmiş ve çeviri eğitimi pragmatik açıdan değerlendirilmiştir. Ayrıca tipolojik açıdan farklı olan diller arası çeviri sürecinin kültürel boyutunun özelliklerinden bahsedildikten sonra öğrenciler için anadili ile yabancı dil arasındaki ilişkinin çeviri eğitimindeki rolüne değinilmiştir. Bildirimiz Rusça-Türkiye Türkçesi çeviri eğitimi temelinde hazırlanmıştır. Çeviri eğitimi esnasında karşılaşılan sorunları ortadan kaldırmak, eğitimi daha verimli kılmak ve öğrencilere istenilen becerileri kazandırmak için kullanılacak en uygun eğitim yöntemleri belirlenerek sonuç kısmında verilmiştir. Yapılan araştırma, çeviri eğitiminde kullanılan öğretim yöntemlerinin öğrencilerin anadilini bilme ile yabancı dile hâkim olma seviyelerine ve arka plan bilgi birikimine göre değişkenlik gösterebileceği için doğru tercih edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, Eğitim Yöntemleri, Çeviri Öğretimi

Assessment of Methods Used in Teaching Translation

Abstract

Today, relationships between countries are developing rapidly in commerce, politics, education, economy and other fields. Hence, there is a growing need for translators who are aware of the special features of intercultural communication and who can provide quality translations. Moreover, the skills of translators who are able to compete in the job market are all gained in the course of studying at translation studies program. In this respect, the methods and strategies used in translation studies programs are of particular importance. This paper discusses the methodological problems of teaching translation within the framework of translation science and the teaching methods used today. After classifying the teaching methods depending on the type of translation and the characteristics of the source text, the most effective of them for the educational process and translation teaching were identified and evaluated from a practical point of view. Besides, having discussed the characteristics of the cultural aspects of the typologically different cross-language translation process, the role of the relationship between the native and the foreign language for students in translation studies has been emphasized. The paper focuses on Russian-Turkish translation studies. We have identified the most appropriate teaching methods that can be used to eliminate the problems encountered in teaching, to make the training more efficient and to provide the students with the relevant skills, which are provided in the conclusion part. The research shows that the teaching methods used in translation teaching should be appropriately selected as they may vary depending on the students' native and foreign language proficiency levels and their background knowledge.

Key Words: Translation, Teaching Methods, Translation Teaching

Atıf İçin / Please Cite As:

Babatürk, L. (2023). Çeviri eğitiminde kullanılan yöntemlerin değerlendirilmesi. *Journal of Turkic Civilization Studies*, 4(1), 47-54.

Geliş Tarihi / Received Date: 15.02.2023

Kabul Tarihi / Accepted Date: 18.04.2023

¹ Mevcut makale 16-18 Kasım 2022 tarihleri arasında düzenlenen Gazi Üniversitesi Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri-II Kongresinde sözlü olarak sunulan bildirden üretilmiştir.

² Dr. - Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, leyla.babaturk@manas.edu.kg

Babatürk

GİRİŞ

Birçok bilim insanına göre günümüzde çeviri eğitimi sadece belirli becerilerin kazandırılmasından ibaret değildir. Désirée'ye göre günümüzde instrumental teorik bilgi çeviri eğitiminin olmazsa olmazıdır. Çünkü temel teorik bilgi olmadan öğrenciler onlardan ve yaptıkları çeviriden neler istendiğini anlamamaktadır. Gile'e göre de çeviri eğitimine teorik bilgilerin öğretilmesine mutlaka yer verilmelidir çünkü bu tür bilgiler açıklayıcı güce sahiptir. Fakat Kautz'a göre günümüzde eğitim sürecinde öğretmenler kaliteli çeviri odaklı değil, çeviri alanında uzmanlaşmış ve karşılıklarına çıkan her türlü problemi çözebilen çevirmenler yetiştirmek için çaba göstermelidir. Böylece çeviri eğitiminin odak noktası netice değil, çeviri süreci olmalıdır (Désirée, 2012: 65-66).

Yabancı dil bilmek ile yabancı dile ya da yabancı dilden yeterli düzeyde çeviri yapabilmek arasında büyük bir fark vardır. Dolayısıyla tercüman ile çift dilli ya da iki dilden fazla dil bilen insan arasında da muhakkak fark vardır. Bu fark, bir süreç neticesi olarak kabul edilebilen çeviri metnin kalitesi ile bağlantılıdır. Böylece çeviri eğitimi açısından "iyi çeviri" ve "kötü çeviri" kavramları da önem arz etmektedir.

Çeviri teorisi yakın geçmişte ortaya çıkmıştır. Bu nedenle farklı bilim insanlarının bu konuda farklı düşünceleri mevcuttur ve çeviri farklı şekilde tanımlanabilir (Latysheva, Romanov, 2004). Komissarov'a göre çeviri, kaynak metin odaklı bir diller arası aracılık faaliyetidir (Komissarov, 1990: 42). Latyshev'e göre ise çeviri iki dilli iletişimi tek dilli iletişime uyarlama işlemidir (Latyshev, 1988: 9). Bizce ise çeviri bir süreçtir, hatta bir iletişim sürecidir. Ayrıca iki farklı dilin kullanıldığı diller arası bir iletişimdir ya da farklı kültür mensupları arasında gerçekleşen kültürler arası bir iletişimdir. Böylece bir tercümanın başlıca görevi, kaynak dildeki metni doğru algılayıp hedef dil aracılığıyla yorumlayarak kültürler arası iletişimi gerçekleştirmektir.

Çevirinin farklı faktörlere göre sınıflandırmaları mevcuttur. Mesela, kaynak metnin dilsel özelliklerine göre edebî ve teknik metin çevirisi diye ayrılır veya kaynak metnin çevirmen tarafından algılama şekline göre sınıflandırma yapılabilir: yazılı çeviri ve sözlü çeviri. İki çeviri türü arasındaki fark o kadar büyüktür ki, bazı dillerde (Türkiye Türkçesi dahil) söz konusu çevirileri yapanlar farklı sözcükler ile belirtilir: mütercim (yazılı çeviri yapan) ve tercüman (sözlü çeviri yapan). Çeviri türlerinin sınıflandırılması çeviri eğitimi açısından da son derece önemlidir. Çünkü her çeviri türü öğrenciyeye kazandırılması gereken farklı beceri gerektirir.

YÖNTEM

Araştırmanın başlıca amacı, çağdaş çeviri eğitiminde kullanılan öğretim yöntemlerini belirlemek, yeni yöntemleri tespit etmek, kullanılan çeviri öğretim yöntemleri arasında eğitim sonuçları ve çağdaş iş piyasasının çevirmen adaylarından beklentileri açısından etkili olanları belirlemektir. Dolayısıyla yapılan çalışmada betimleme, karşılaştırmalı analiz, verilerin nitel analizi gibi genel bilimsel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Yazılı Çeviri Eğitimi

Yazılı çeviri, yazar ile alıcı (okur) arasında metin veya söylem seviyesinde gerçekleştirilen bir diyalogdur. Bu diyalogda hem lengüistik hem lengüistik ötesi unsurlar kullanılmaktadır (Désirée, 2012: 69). Yazılı çeviri eğitimi, yabancı dil öğretimi faktörlerine, yeterli düzeyde çeviri ise tercümanın yabancı dil becerilerine bağlıdır. Çeviri eğitiminde hedef dil yabancı dil olunca bu durumu daha net bir şekilde gözlemlenmesi mümkündür. Çünkü çevirmen adayı doğru algıladığı mesajı yabancı dilde ifade etmek zorundadır. Düşüncelerini yabancı dilde ifade ederken de yabancı dilin gramer ile üslup kurallarına bağlı kalmalıdır. Fakat çevirmen adayı yabancı dili bildiği gibi yabancı kültürü de çok iyi bilmek zorundadır. Bu da mütercim-tercümanlık bölümlerinde uygulanan eğitim programı ile ilgili bir sorundur.

Çeviri eğitimi açısından meslekî becerilerin kazandırılması çok önemlidir. Yabancı dil öğretiminde de çeviri yöntemi kullanılmaktadır. Fakat bu çeviri yöntemi ile çeviri eğitiminde kullanılan yöntemler, kavramlar karıştırılmamalıdır. Çünkü ilki yabancı dil öğretimi için uygun, profesyonel çeviriden çok genellikle öğrencinin yabancı dildeki metni doğru algılayıp algılamadığını kontrol etmek için kullanılır. Meslekî çeviri eğitimi ise, hem yazılı hem sözlü çeviri sürecini gerçekleştirmek için gereken becerileri kazandırmaya yöneliktir ve özel öğretim yöntemleri vardır. Böylece akademik çeviri eğitiminin temel amacı, yazılı ve sözlü çeviri yapabilen uzmanlar yetiştirmek diye özetlenebilir. Bu durum sanıldığından daha meşakatlidir ve hem öğrenci hem de öğretmenden çok fazla özveri istemektedir.

Yazılı çeviri süreci üç aşamaya bölmek mümkündür: çeviri öncesi kaynak metnin analizi, uygun çeviri stratejisi geliştirme ve uygulama.

Çeviri Öncesi Metin Analizi

Kaynak metni doğru algılama, çeviri sürecinin en önemli aşamalarından biridir. Yabancı dilde yazılmış bir metni doğru algılamak için çevirmen adayı “çeviri öncesi metin analizini” gerçekleştirmek zorundadır. Çünkü ancak analiz yaparken doğru çeviri yöntemini belirleyebilir ve uygun çeviri stratejisi geliştirilebilir.

İ. Alekseeva'ya göre tecrübeli çevirmen kaynak metnin analizi için 5 ila 10 dakika harcar. Başarılı bir çeviri ise otomatik olarak kullanılan beceri ve gerekli becerileri seçebilme yeteneği yatmaktadır (Afanaseva, Shustova, 2021: 74). Çeviri öncesi metin analizinin iki aşaması mevcuttur: kaynak metin hakkında ve kaynak metnin içerdiği bilgi (bilişsel, duyuşsal, estetik vs.) ve yoğunluğu hakkında bilgi edinimi. Birinci aşamada şu sorulara yanıt aranmalıdır: Metnin yazarı kim? Metin ne zaman yazıldı ve yayımlandı? Metnin üslubu nedir? Çeviri metni hangi kitleye hitap etmeli? İkinci aşama ise kaynak metnin içerdiği bilgi yoğunluğunun seviyesini (yüksek, orta ve düşük) belirlemeye yönelik çalışmaları kapsar. Bilişsel bilgi (terimler, grafik, istatistiksel veri vs.) yoğun bir şekilde içeren metinlerin aynı konuda hedef dilde yazılanları çevirmen adayının imdadına yetişebilir (Shuldeshova, 2021: 320-321). Kaynak metnin analizini yapan öğrencilerin “çeviri birimi” terimini doğru kavramsallaştırması önemlidir. Çoğu zaman çeviri birimi bir sözcüğe eşdeğerdir. Fakat bazı durumlarda çeviri birimi hem bir morfem hem de bir kalıp (kelime grubu, cümle) olabilmektedir.

Mihaylova'ya göre yabancı dildeki metinleri doğru algılamaya yönelik aşağıdaki öğretim yöntemleri kullanılabilir:

Yöntem 1. Anahtar kelimelerin tespiti: 1. Metin okuma, 2) anahtar kelime arama (genellikle ara başlık ya da metinde sıkça geçen kelimeler), 3) anahtar kelimelerin çevirisi, 4) tekrar okuma ve 5) bağlama göre anlamı bilinmeyen kelimelerin tespiti ile çevirisi,

Yöntem 2. Metin bölme işlemi. İlk yöntem kullanıldıktan sonra kaynak metnin içeriği anlaşılır hale geliyor. Bu yöntem aracılığıyla öğrenci kaynak metnin yapısına odaklanır. Metni anlamsal bütünü oluşturan parçalara bölme ve temel bilgi çıkarma, uzun cümleleri parçalara bölme işlemi bu aşamada gerçekleştirilir. Bütün bunlar algılanan mesajı hedef dilde daha kolay ifade edebilmek için yapılır.

Yöntem 3. Kaynak metnin içeriğini özetleme. Bu yöntem ile öğrenciler mümkünse tek cümle ile metnin içeriğini dile getirmeliler. Böylece metnin ana fikrini algılamış olmaktadır.

Yöntem 4. Metnin devamını oluşturma. Burada öğrenciler doğru algıladıkları metnin o zamana kadar geliştirdikleri kelime hazinesini kullanarak metnin devamını oluştururlar. Böylece yeni kelimeler hafızada kalır ve öğrenciler hedef dili kullanma becerisini geliştirmiş olurlar (Mihaylova, 2015).

Bilişsel Söylem Modelleme Yöntemi

Son zamanlarda çeviri öncesi kaynak metnin analizi olarak yeni bir yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntem, kaynak metnin bir söylem olarak değerlendirilmesinden gelir ve çevirmen adaylarının

bilincindeki bilişsel süreçler ile ilgilidir. Kaynak metin farklı açılardan analiz edilebilir. Mesela, kaynak metnin sözcük varlığı, yapısal özellikleri, terim yoğunluğu ve terimlerin anlamsal özellikleri, bilgi yoğunluğu ve diğer boyutlar analiz edilebilir. Fakat unutmamak gerekir ki, çeviri bir iletişim sürecidir ve belirli iletişimsel durumda gerçekleştirilir. Dolayısıyla aynı iletişimsel durum iki kültürde farklı şekillerde algılanabilir.

Çeviri eğitiminde kullanılan “bilişsel söylem modelleme yöntemi”, belirli durumların benzerini yaratıp analiz ederek inceleme eylemidir. Dolayısıyla bu yöntem sadece iki dildeki sözcükler arasında bağlantıyı değil, aynı zamanda iki farklı kültürün bilişsel açıdan benzerlik ve farklılıklarını ortaya çıkarmak için uygundur. Bu yöntem aracılığıyla kaynak metnin derin anlamları ortaya çıkarılabilir (Afanaseva, Shustova, 2021: 78-89). Daha basit bir ifadeyle, söz konusu yöntem çevirmen adaylarını “bu durumda hedef kültür mensupları nasıl tepki verirlerdi ve ne derlerdi?” sorusunun cevabını aramaya teşvik etmektedir.

Yazılı çeviri sürecinin ikinci aşamasında aşağıdaki iki temel öğretim yöntemi kullanılmaktadır:

Yorum Odaklı Yöntem

Çeviri süreci bilişsel süreçleri içerdiği için çevirmen adaylarının algıladıkları bilginin hedef dilde yorumlayabilme becerisini gerektirir. Dolayısıyla çeviri eğitiminde “yorum odaklı yöntem” sıkça kullanılmaktadır. Bu yöntem genellikle yabancı dilden ana dile gerçekleştirilen çeviri için uygundur. Çünkü öğrenciler ana dili en iyi şekilde kullanabilirler ve bir düşünceyi farklı sözcükleri, kalıpları kullanarak ve yapı açısından farklı cümleler kurarak ifade edebilirler.

Karşılaştırmalı Yöntem

Karşılaştırmalı yöntem aslında kaynak metin ile benzer konuda hedef dilde yazılmış metinlerin analizidir. Bu yöntem ana dilden yabancı dile gerçekleştirilen çeviri için uygundur. Çünkü aynı konu üzerine ana dili hedef dil olan birisi tarafından yazılan metinlerde çevirmen adayları yabancı dilde kullanılan terimler, klişeler, deyimler ve kalıp kelime grupları bulabilir.

Proje Yöntemi

Çeviri eğitimi öğrencinin tek başına yaptığı ödevler temelinde gerçekleştirilir. Öğrenciler verilen çeviri ödevini ders dışında hazırlar ve derste genellikle çeviri kontrolü gerçekleştirilir. Günümüzde çeviri alanında çalışacak bir elemanda derin teorik bilgilerin yanı sıra birçok meslekî yeterlilikler aranmaktadır: çeviride teknoloji kullanma, proje yönetimi, grupta çalışma becerisi vs. (Kositskaya, 2013: 134).

Yazılı çeviri sürecinin üçüncü aşaması (uygulama) ile ilgili olan en etkili öğretim yöntemidir. Çeviri projesi bir grup öğrenci için uygulanır (öğrenci sayısı metnin uzunluğuna ve verilen zamana göre ayarlanmalıdır). Grup yapısı: proje sorumlusu (çeviri de yapar), 2-3 çevirmen, terim uzmanı ve çeviri metnin redaksiyonunu yapan kişi. Böylece kaynak metin çevrilmeli, redaksiyonu yapılmalı, kontrol edilmeli ve belirtilen zamanda teslim edilmelidir. Zamanında teslim etmeyenlere ceza uygulanabilir. Proje sorumlusu ekip elemanları arasında iş paylaşımı gerçekleştirir ve süreci takip eder. Unutmamak gerekir ki, bütün çeviri projeleri CAT-tools programlar aracılığıyla gerçekleştirilmelidir. Böylece çevirmen adayları çeviri sürecinde teknoloji kullanma ve işini kolaylaştırma becerilerini kazanmış olmaktadır. İş paylaşımı gerçekleştirildikten sonra herkesten önce terim uzmanı işe koyulmalıdır. Terim uzmanı kaynak metinde geçen terimleri tespit eder, sözlüğünü oluşturur ve diğer çevirmenlere dağıtır. Terim uzmanı çevirmenlerin işini kolaylaştırır ve zaman tasarrufu sağlamış olur. Çeviri yapıldıktan sonra redaktör devreye girmelidir. Bu görev aslında en çok sorumluluk isteyen görevdir. Eğer çeviri kalitesi düşük ve genellikle kelime kelimesine çeviri yapıldıysa, redaktörün çeviri metni geri iade etme hakkı olmalıdır. Proje yöneticisi görevi üstlenen öğrenci, süreç ile ilgili öğretmeninden yardım isteyebilir. Fakat burada en önemlisi öğretmenin en fazla tavsiyelerde bulunabilmesidir ve kesinlikle öğrencinin yerine süreci takip etmemelidir. Çeviri kalite kontrolü ise gruplar arasında gerçekleştirilebilir. Gruplar yaptıkları çevirileri birbirine verirler ve detaylı çeviri analizi yaparlar. Çeviri eleştirisi yapılır, çeviri hataları

tespit edilir, çeviri sorununu çözmeye yönelik kararlar alınır ve uygun çeviri stratejisi geliştirilir (Kondrashova, Drygina, 2018: 43-46).

Yazılı çeviri eğitiminde birbirinden farklı birçok öğretim yöntemi kullanılır. Fakat şunu da belirtmek gerekir ki, bütün yöntemler çevirmen adaylarının çeviri esnasında karşılaştıkları problemleri çözmeye ve uygun çeviri stratejisi geliştirmeye yöneliktir.

Sözlü Çeviri Eğitimi

Politis'e göre çeviri becerileri kazandırılan tek tip öğrenci yoktur. Yeterlilikler seviyesinde öğrencilerin arasında fark ortaya çıkmaktadır. Herkes farklı algılar, farklı kişisel özelliklere sahiptir, kişilerin dile yatkınlığı ve yabancı dil ile ana dili kullanma becerileri farklıdır. Dolayısıyla kazandırılan becerilerden daha çok çeviri sürecine odaklanmalıyız. Çünkü bu süreç hem bilişsel, hem çözülmesi gereken bir sorun içeren bir durumdur. Böylece çeviri süreci, karar verilmesi, sorun çözmeye odaklı strateji geliştirilmesi gerektiren bir süreçtir. Bu sürecin bileşenleri, kaynak metnin içerdiği bilgi, iletişimsel durum ve çevirmenin bilgi birikimidir (Désirée, 2012: 67).

Sözlü çeviri eğitiminde farklı beceri kazandırmak amacıyla değişik öğretim yöntemleri kullanılır. Fakat günümüzde öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinin daha etkili olduğunu görmek mümkündür.

Case (Olay/Durum) Yöntemi

Birçok bilim insanı bu yöntemin yabancı dil yeterlilikleri geliştirmede oldukça etkili olduğunu vurgulamışlardır. Hatta söz konusu yöntemin meslekî ve konuşma yabancı dil kullanımında uygulanabileceği belirtilmiştir. Fakat ne yazık ki, bu yöntem çeviri eğitimi alanında nadir kullanılmaktadır (Stepanova, 2018: 161).

Bu yöntem aslında sözlü çeviri becerisini kazandırabilir ve gerçek ortamda yani uygulamada çevirmen adaylarının strese dayanıklılığını arttırabilir. Bazı kaynaklarda case yönteminin çevirmenlerin etik kuralları ile ilgili bilgi ve beceri geliştirmesinde kullanıldığı zikredilmektedir (Martinovich, Volkova, Dudochkina, 2017: 110). Case yöntemi, günümüzde daha çok belirli bir durumda ortaya çıkan bir sorunu çözmeye yöneliktir. Bu yöntem aktif sorun analizi yöntemidir ve belirli durumlarda amaca ulaşma stratejisi geliştirmeye yöneliktir. En önemlisi, söz konusu yöntem tek çözüm olmayan durumlar için çok uygundur. Çeviri de bu açıdan elverişli bir alandır. Çünkü bir mesajı ya da fikri değişik kelimeleri veya kalıpları kullanarak ifade etmek mümkündür. Burada çevirmen çevirinin amacına ve hedef kitlenin özelliklerine göre en uygununu seçmelidir.

Yöntem, çeviri esnasında yaşanmış ya da olası bir durum üzerine kuruludur. Bu durum mutlaka sorun ya da tartışmaya açık bir element içermelidir. Fakat birkaç farklı çözüm yolu olmasına da dikkat edilmelidir. Durum öğrencilere anlatıldıktan sonra durum analizi yapılır, sorun tespit edilir, sorunu ortadan kaldırma yolları aranır, strateji geliştirilir ve karar alınır. Böylece öğrenciler akıllarını kullanmaya teşvik edilir. Mantıklı düşünme, arka plan bilgi kullanma ve stres yönetimi gelişir. Bu yöntemin avantajlarından biri de öğrencilerin yeni bilgi edinme ile bunları uygulamanın yanı sıra öğrencilere değerler sisteminin geliştirilmesi, meslekî tecrübe edinimi, hayatta yaşanmış olaylardan ders çıkarma gibi olumlu yeterlilikler kazandırmasıdır (Stepanova, 2018: 165).

Çeviri eğitiminde kullanılan "case"ler gerçek hayattan alınmalı ya da gerçek hayatta yaşanabilir mahiyette olmalıdır. Tecrübeli çevirmenlerin meslekî hayatta karşılaştıkları problemler üzerine çalışmak daha çok etki gösterir. Çünkü eğer olay yaşandıysa, problem bir şekilde çözülmüştür ve neticeye varılmıştır. Böyle durumda karşılaşılan sorunu çözmeye yönelik kararlar üzerine tartışılabilir, başka çözüm yolları aranabilir ve olası sonuçlar değerlendirilebilir. Hatta öğrencilere siz bu durumda ne yapardınız? Sorusu onları problem çözmeye yönelik değişik kararlar almaya ve farklı çeviri stratejileri geliştirmeye yönlendirecektir. Ayrıca gerçek hayattan alınan olaylar öğrenciler mezun olduktan sonra meslekî hayatta nelerle karşılaşabilecekleri hakkında bir yargı oluşturmaya yardımcı olabilir.

Sorun içeren durumların değerlendirilmesinde <https://translation-ethics.ru> internet sayfasındaki “Çevirmenin Etik Kodeksi” kullanılabilir. Maalesef, bu belgenin hukukî açıdan geçerliliği bulunmamakta ve Türkçe versiyonu yoktur. Fakat 14 dilde varyantı mevcuttur. Bu belge 2016 yılında birkaç tercüme bürosu tarafından özel tercümanlardan oluşan bir komisyon tarafından oluşturuldu. Bu belgeye tartışmalı durumlar için çözüm bulmak için başvurulabilir. Bu sayfada söz konusu belgenin gerçek hayatta kullanılan 500’den fazla örnek gösterilmiştir.

Rol Yöntemi

Sözlü çeviri derslerinde sıkça kullanılan bir yöntemdir. Öğrencilerin strese dayanıklılığını ve grup içinde çalışma becerilerini geliştirir. Sorumluluk almasını sağlar. Çeviri yapmaya motive eder, dil engeli, utangaçlığı ortadan kaldırır. Bu yöntemde öğrencilere mensup olmadıkları kültür temsilcisi rolü üstlenmeleri teklif edilir. Aynı rolü sırayla birkaç öğrenci oynayabilir. Böylece bu çalışmaya en pasif öğrenci bile katılır ve becerilerini sergileyebilir, geliştirebilir. Öğrenciler gerçek insanlarla iletişim kurma becerisini geliştirirler. Yaratıcılıkları ortaya çıkar ve kişisel özellikleri belli olur. Uluslararası konferans, iş görüşmesi, mahkeme duruşması, turizm rehberliği gibi çeşitli durumlar tiyatrolaştırılarak oynanabilir. Farklı sınıflarda konu ağırlığı açısından farklı durumlar canlandırılabilir. Öğretmen oyun kurallarını ve rolleri dağıtır. Oyun oynandıktan sonra karşılaşılan problemler üzerine tartışılır. Böylece öğrenciler yaptıkları hataları kendileri değerlendirme fırsatı yakalamış olurlar (Martinovich, Volkova, Dudochkina, 2017: 108-109).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çeviri eğitimi dil, kültür ve metin edinci içeren kapsamlı bir süreçtir. Dolayısıyla bu süreçte düz anlatım, tartışma, soru-cevap gibi yöntemlerin kullanılması doğaldır. Çevirmen adaylarının meslekî yeterlilik kazanmaları için eğitim sürecinde öğretici değil, adaylar aktif rol üstlenmelidir. Çevirmen adayları aktif bir şekilde katıldıkları eğitim sürecinde edindikleri bilgileri pekiştirir ve kullanma fırsatı bulurlar.

Birçok bilim insanına göre çeviri bilimi ile ilgili teorik bilgi çeviri eğitiminin temelini oluşturmaktadır. Fakat bizce klasik öğretim yöntemleri aracılığıyla çevirmen adaylarına aktarılan bu tür bilgiler onların meslekî yeterlilikler kazanmasında önemli rol oynamamaktadır. Daha çok metin analizi için temel oluşturan çeviri bilimi ile ilgili teorik bilgi, çeviri sürecinde pek kullanılmamaktadır.

Çeviri, kültürler arası iletişimin bilişsel bir sürecidir. Dolayısıyla günümüzde bilişsel çeviri bilimi alanında araştırmalar devam etmektedir. Bilim insanlarının odak noktası çevirmen bilincindeki bilişsel süreçler ve psikolojik durumu olmuştur. Çeviri eğitiminde bilişsel söylem modelleme, kaynak metnin anlam haritasını oluşturma gibi yeni çeviri öğretim yöntemleri çevirmen adaylarının bilincindeki süreçleri aktif hale getirdiği için daha etkili olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla söz konusu öğretim yöntemlerinin akademik çeviri eğitim sürecine dahil edilmesi gerekmektedir.

Günümüzde çevirmen olabilmek için yabancı dili iyi bilmek yetmiyor. Çünkü iş verenler strese dayanıklı, ekip çalışmasına uygun, yaratıcı, çeviride teknoloji kullanabilen, problem çözebilen, hızlı karar verebilen ve strateji geliştirebilen elemanları tercih etmektedirler. Bu nedenle çeviri eğitiminde etkili yöntemler, öğrenci merkezli öğretim yöntemleridir. Çünkü söz konusu öğretim yöntemleri çağdaş iş piyasasının talep ettiği meslekî yeterliliklerin kazanılmasını sağlamaktadır.

Çevirmen adaylarının kişisel özellikleri ve yabancı dil kullanma becerileri farklıdır. Bu nedenle çevirmen adaylarının yetkinliklerine göre meslekî becerilerinin geliştirilmesine fırsat veren eğitim programlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

ETİK BEYAN

“Çeviri Eğitiminde Kullanılan Yöntemlerin Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat

yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmacının diğer kişi veya kurumlarla yaşanabilecek herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Afanaseva, A. ve Shustova, S. (2021). Funktsionalniy podhod k kontekstnu analizu: didaktika perevoda. *Gumanitarnie issledovaniya. Pedagogika i Psihologiya*. № 7: 73-80. <https://doi.org/10.24412/2712-827X-2021-7-73-80> sayfasından erişilmiştir.
- Désirée, S. (2012). Prepodavatel perevoda-çelovek sorokonojka. "Sinkretiçeskiy" metod obuçeniya perevodu. *Vestnik Moskovskogo universiteta, Seriya 22, Teoriya perevoda, No 4., S. 63-72.*
- Komissarov, V. (1990). *Teoriya perevoda (Lingvistiçeskiye aspekti)*. Moskova: Vısşaya şkola.
- Kondrashova, E., Drygina, İ. (2018) İntegratsiya metoda proektov v protsess obuçeniya pismennomu perevodu, *Voprosi metodiki prepodavaniya v vuze, 7 (25): 39-47.*
- Kositskaya, F. (2013). Obuçenie pismennomu perevodu s oporoy na reçevoy janr. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta, . № 9 (137): 131-136.*
- Latyshev, L. (1988). *Perevod: problem teorii, praktiki i metodiki prepodavaniya*. Moskova: Prosveşçenie.
- Latysheva, S., Romanov, S. (2004). *Teoriya perevoda i problem obuçeniya perevodu*. <https://cyberleninka.ru/article/n/teoriya-perevoda-i-problemy-obucheniya-perevodu> sayfasından erişilmiştir.
- Martinovich, E., Volkova, N. ve Dudochkina O. (2017). İnteraktivniye metodi obuçeniya v podgotovke stetsialistov ustnogo perevoda. *Pedagogiçeskiy jurnal Başkortostana No 2(69): 106-111.*
- Mihaylova, M. (2015). Metodi obuçeniya perevodu tekstov obşçey tematiki na nemetskom yazıke. *Mejdunarodniy nauçniy jurnal İnnovatsionnaya Nauka, No 4/2015i* <https://cyberleninka.ru/article/n/metody-obucheniya-perevodu-tekstov-obschey-tematiki-na-nemetskom-yazyke/viewe> sayfasından erişilmiştir.
- Shuldeshova, N. (2021). Metodi i priyomi obuçeniya kaçestvennomu perevodu v vuze. *Uçeniye zapiski Orlovskogo gosudarstvennogo universiteta, No 4 (93), 318-322.*
- Stepanova, M. (2018). Primeneniye metoda keysov v obuçenii ustnomu perevodu. *Vestnik PNİPU. Problemi yazikoznaniya i pedagogiki, No 4: 161-170 (DOI: 10.15593/2224-9389/2018.4.14.)*

EXTENDED SUMMARY

According to many scholars, translation education today does not only consist of the acquisition of certain skills. According to Komissarov, translation is an interlingual mediation activity centred on the source text (Komissarov, 1990: 42). According to Latishev, translation is the process of adapting bilingual communication to monolingual communication (Latyshev, 1988: 9). In our opinion, translation is a process, even a communication process. It is also an interlingual communication in which two different languages are used or an intercultural communication between members of different cultures.

However, there is a big difference between knowing a foreign language and being able to translate adequately into or from a foreign language. Therefore, there is certainly a difference between a translator and a bilingual or a person who speaks more than two languages. This difference is related to the quality of the translated text, which can be regarded as the result of a process. Thus, the concepts of "good translation" and "bad translation" are also important for translation education.

The main aim of the research is to determine the teaching methods used in contemporary translation education, to identify new methods, and to identify the effective ones among the translation teaching methods in terms of educational outcomes and the expectations of the contemporary labour market from translator candidates. Therefore, general scientific research methods such as description, comparative analysis and qualitative analysis of data were used in this study.

The article describes methods of teaching writing and interpreting. There are a myriad of teaching methods used in teaching translation. Therefore, we have considered only the most significant of them. The most common method is the method of pre-translation analysis of the source text. It is a comprehensive approach to the study of text especially in a foreign language. Therefore, pre-translation text analysis is a set of several methods aimed at finding key information, dividing the text into semantic segments, annotating the obtained information and developing the main idea of the source text.

The next effective method of teaching translation is the cognitive discourse modelling method. This method is the act of analysing certain situations by simulating and analysing them. Therefore, this method is suitable for revealing not only the connection between words in two languages, but also the cognitive similarities and differences of two different cultures. Through this method, the deep meanings of the source text can be revealed (Afanaseva, Shustova, 2021: 78-89).

According to the research, one of the most effective education methods is the project method. This method is related to the third stage of translation, which is called practice. The method, which has a specific working algorithm, provides students with the skills needed for teamwork, problem solving and strategising.

In addition to these, a number of methods such as interpretation-oriented and comparative methods are used in translation education. However, it should be noted that all methods are aimed at solving the problems encountered by prospective translators during translation and developing appropriate translation strategies.

Different teaching methods are used in interpreting education in order to gain different skills. However, it is possible to see that student-centred teaching methods are more effective today. But the most effective training methods are the case method and the role method. The first one is based on a situation that has happened or is likely to happen during translation. This situation must necessarily involve a problematic or controversial element. This method improves students' logical thinking, use of background knowledge and stress management skills. One of the advantages of this method is that in addition to acquiring new knowledge and applying it, students gain positive competences such as the development of the value system, gaining professional experience, and learning from life events (Stepanova, 2018: 165). Role play is often used in interpreting classes. It improves students' stress tolerance and their ability to work in a group. It enables them to take responsibility. Motivates students to translate, eliminates language barriers and shyness.

In conclusion, it is possible to say the following. Today, it is not enough to know a foreign language well in order to become a translator. Because employers prefer employees who are resistant to stress, suitable for teamwork, creative, able to use technology in translation, able to solve problems, make quick decisions and develop strategies. Therefore, effective methods in translation education are student-centred teaching methods. This is because these teaching methods enable the acquisition of professional competences demanded by the contemporary labour market.

Translator candidates have different personal characteristics and foreign language skills. For this reason, it is necessary to develop training programmes that provide the opportunity to develop the professional skills of prospective translators according to their predispositions.